3. Наявність виробничого персоналу (за чисельністю і кваліфікацією).
4. Величина витрат виробництва. Порівняння її з величиною витрат у конкурентів
5. Потреба в додаткових виробничих потужностях (додатковому устаткуванні).

Д. Зовнішні й екологічні критерії.

1. Можливий шкідливий вплив продуктів і виробничих процесів.
2. Правове забезпечення проекту, його несуперечність законодавству.
3. Можливий вплив перспективного законодавства на проект.
4. Можлива реакція суспільної думки на здійснення проекту.

У випадку необхідності формалізації результатів аналізу проектів за переліком критеріїв (це необхідно при аналізі великого числа альтернативних проектів) використовується бальна оцінка проектів. Метод бальної оцінки полягає в наступному. Визначаються найбільш важливі фактори, які впливають на результати проекту (складається перелік критеріїв). Критеріям привласнюється значимість залежно від їхньої важливості. Цього можна досягти простим опитуванням керівників, запропонувавши їм розподілити на всю групу критеріїв 100 пунктів, що складають одиницю, відповідно до відносної важливості тих чи інших критеріїв для загального рішення.

1. Румянцева З.П., Соломатин Н.А., Акбердин Р.З. Менеджмент организаций. Учебное пособие. и др. – М.: ИНФРА, 1997. – 432 с.2. Пономаренко Є., Семенів О. Управління інноваційним процесом на підприємстві. Економіка і менеджмент: Навч.посібник: – Львів: ДУ "Львівська політехніка", 1996. – С. 486 – 496. 3. Чемерис А., Крикавський Є. Життєвий цикл проекту. Економіка і менеджмент: Навч.посібник: – Львів: ДУ "Львівська політехніка", 1996.– С. 119 – 120.

УДК 339.31 М 17

С.М. Макух
Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ПРОЦЕСІ ПРИВАТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© Макух С.М., 2002

Розглянуто чинники, що впливають на доцільність залучення іноземних інвестицій в економіку України в процесі приватизації – як єдино можливого на даний момент фактора стабілізації національного господарства країни.

The reasons, that have an influence on the expedience of drawing the foreign investments to the economy of Ukraine during the process of privatization, as the only possible factor of stabilization the national economy at present are concidered in this article

Беручи до уваги те, що засоби виробництва є вирішальним фактором будь-яких економічних систем, оскільки сприяють збільшенню їх продуктивності, слід лише нагадати про істотну відмінність між ними – право власності .

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Адже саме право власності визначає можливість приватних осіб і фірм у ринковій економіці володіти засобами виробництва як іншою власністю, отримувати з них дохід, купувати, продавати, використовувати їх [1].

Тому входження України у режим ринкової економіки і побудова її як базису економічної системи країни і передбачали комплексне розв'язання багатьох складних проблем. Але внаслідок певних обмежень ми зупинимося лише на:

– роздержавленні, приватизації і формуванні нового класу власників;

– проведенні ефективної інвестиційної політики щодо залучення іноземного капіталу, який сприяє формуванню національних інвестиційних ринків та динамізує інші факторні ринки товарів і послуг [2].

Роздержавлення власності та створення досить великої кількості приватних, колективних, акціонерних, змішаних підприємств як необхідна умова переходу до ринку істотно змінили цілі, організаційну структуру, функції та методи господарської діяльності підприємств. Змінилася психологія та ставлення трудових колективів до свого підприємства, інтенсивно шукаються шляхи підвищення ефективності виробництва, впровадження економічних методів використання ресурсів, нових технологій і більш конкурентоспроможних виробів. Причому це стало актуальним як для недержавних, так і для державних підприємств.

Підсумки процесу приватизації в нашій державі переконливо свідчать, що в Україні використовувалися такі форми роздержавлення, ефективність яких була досить низькою. Упродовж 1992-1997 рр. змінили форму власності (без урахування об'єктів комунальної власності, приватизованих у П півріччі 1997 р.) понад 53 тис. об'єктів, з них 42 608 – групи А, 9847 – груп Б,В,Г, 783 – групи Д. Роздержавлення майна переважно здійснювалося через його викуп товариствами покупців, створеними працівниками підприємств, організацій, установ (41.6 %). У промислових галузях більшість об'єктів реформовано шляхом продажу акцій відкритих акціонерних товариств: (цифри наведені відносно реформованих об'єктів у галузі загалом) електроенергетика – 80,7 %, машинобудування і металообробка – 72,1 %, чорна металургія – 71,9 %, харчова промисловість – 70 %, будівельні матеріали – 63, 8 %. У паливній промисловості найбільша частка підприємств (34,5 %) була реформована через викуп державного майна, зданого в оренду з викупом. Власниками контрольних пакетів акцій на тривалий час переважно ставали трудові колективи та/або керівники [3].

Вважають, що ефективність тієї чи іншої моделі приватизації можна оцінити за впливом на зростання ВВП у кожному регіоні темпів приватизації та темпів регіональної інноваційно-інвестиційної діяльності. Тому, проаналізували процес приватизації у попередні роки (1992-1996), виявимо, що капітальні вкладення загалом у народному господарстві України скоротилися на 77,4 %: у Запорізькій обл. – на 75,8 %, в Одеській обл. – на 83,6 %, у Кіровоградській обл. – на 86,1 %, у Львівській обл. – на 71,4 %, в Автономній Республіці Крим – на 87,6 %, у Тернопільській обл. – на 80,5 %, у Вінницькій обл. – на 76,7 %, у Рівненській обл. – на 81,3 %, що вказує на глибину інвестиційної кризи, яку переживала економіка регіонів [4].

На думку науковців (в умовах гострого дефіциту бюджетних ресурсів) одним з можливих джерел коштів для фінансування прискореного розвитку перспективних галузей і підгалузей, які зможуть витягнути економіку України з глибокої кризи, може бути іноземний капітал, а також участь зарубіжних компаній у приватизації державного майна. Крім того, доцільність для країн-продавців майна підключення іноземного капіталу до

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

процесу приватизації зумовлюється такими факторами: по-перше: іноземний капітал привносить в економіку країни елементи приватної власності у "чистому" вигляді (у підприємства з'являється справжній власник, який зацікавлений в ефективному функціонуванні свого майна); по-друге: підвищується ступінь адаптації національних суб'єктів господарювання до розвинутих ринкових відносин; по-третє: приватизація за рахунок власних коштів потребує багато часу; по-четверте: іноземний капітал є важливим каналом залучення сучасних технологій, техніки та менеджменту[5].

Однак, участь іноземних інвесторів у приватизації багато в чому визначається і її кінцевою метою, а також політичними або економічними мотивами.

Одержання прав власності іноземним інвестором в Україні відбувалося шляхом: продажу державної частки майна спільного підприємства; продажу державного підприємства на аукціоні (конкурсі); продажу пакета акцій відкритого АТ, створеного на базі приватизованого підприємства; придбання пакета акцій на сертифікатному аукціоні при сприянні фінансових посередників; придбання акцій підприємств, що приватизуються, на Українській фондовій біржі за гроші.

Програма приватизації, яка була прийнята в 1992 р., передбачала активну участь іноземних інвесторів у цьому процесі. Їм надавалася можливість брати участь у придбанні власності державних підприємств (до 15 % фонду державного майна).Проте протягом 1994 і першої половини 1995 рр. іноземні інвестори практично не могли брати участі в приватизації через встановлення дискримінаційного майнового курсу (420 крб. за 1 дол.), який використовувався в розрахунках за приватизоване майно. Його введення Верховною Радою в державній програмі приватизації 1994 р. з метою не допустити розпродажу національного багатства України за безцінь викликало зворотню реакцію, а саме – відлякало іноземних інвесторів від безпосередньої участі у самому процесі, через що не було одержано оптимальних для країни результатів від продажу державного майна.

З метою заохочення іноземних інвесторів до участі у приватизаційних процесах Указом Президента України від 23 червня 1995 року "Про заходи щодо забезпечення приватизації у 1995 р. "запроваджено національний режим участі іноземних інвесторів у приватизації. А 12 липня 1995 р. Президентом України було підписано Указ "Про приватизацію і оренду земельних ділянок несільськогосподарського призначення". Ці укази відіграли певну роль у стимулюванні землекористування, процесів приватизації, залученні інвестицій в економіку України, розвитку інфраструктури.

Розробка стратегії залучення іноземних інвесторів в економіку будь-якої країни, в тому числі і до приватизації, - є досить складною справою через те, що з одного боку ставиться завдання забезпечити максимально сприятливий порівняно з іншими імпортерами, інвестиційний клімат, а з другого боку - повинні враховуватися і національні інтереси приймаючої країни. Тому не дивно, що в Україні запроваджено досить ефективний механізм контролю за додержанням покупцями умов купівлі-продажу часток державного майна (закон "Про приватизацію державного майна" та Постанова Кабінету Міністрів від 12 вересня 1997 р. за № 1012 "Про порядок контролю за діяльністю підприємств, приватизація яких здійснюється за погодженням із Кабінетом Міністрів України"), обов'язки щодо виконання якого покладено на департамент інвестиційних зобов'язань Фонду державного майна України.

Так, органи приватизації мають на контролі понад 11 тис. договорів, 767 з яких було укладено під інвестиційні зобов'язання. Протягом 1997-2003 рр. в українську економіку за

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

умовами договорів під інвестиційні зобов'язання має надійти 1 700 млн. грн. та 700 млн. дол. інвестиційних коштів. Але перевірки зобов'язань покупців засвідчили, що вони їх не завжди вчасно виконують. У таких випадках з покупцями, які систематично порушували інвестиційні зобов'язання, навмисне ухилялися від їх виконання або зовсім їх не дотримувалися, було розірвано договори. При цьому пакети акцій повернулися у власність держави для повторного продажу (щоб знайти ефективного власника), а недисциплінований інвестор, окрім втрати пакетів, мав ще сплатити державі штраф – 10 % від загальної суми інвестиційних зобов'язань [6].

Найреальнішим і найефективнішим шляхом для залучення іноземних інвестицій поки що залишається створення спільних підприємств (СП). У 1998 р. іноземними партнерами було інвестовано 6815 українських підприємств, із них 4763 – СП. Загальна кількість об'єктів, що змінили форму власності у 1994-2000 рр., становила близько 68 тис. На 1 січня 2001 р. в Україні вже налічувалося 34,9 тис. АТ; з них 12,1 тис. (34,6 %) - ВАТ, 22,1 тис. (63,3 %) - ЗАТ, частка промислової продукції яких становила 60,4 % загального обсягу промислової продукції (у недержавному секторі – 78,8 %) [7].

Отже, факт наявності вагомого недержавного сектора є очевидним. Проте вважають, що економіка України ще стоїть перед розв'язанням нагальної проблеми підвищення економічної ефективності приватизаційних процесів та покращання інвестиційного клімату, оскільки існує значна суперечність між масштабами приватизації державного майна та економічними результатами трансформування власності [8].

Специфічний характер роздержавлення економіки України і майже десятирічна її практика приватизації переконливо свідчать про те, що: способи формування акціонерного капіталу в умовах значного дефіциту власних інвестиційних коштів, поспішна відмова від практики державного планування, відсутність постприватизаційної економічної політики щодо формування об'єктів, суб'єктів і господарського механізму реалізації прав власності та досконалої системи підготовки і перепідготовки кадрів для розв'язання завдань ринкових перетворень, слабкість середньої ланки управління, недостатній менеджмент, спрацьовані основні фонди і технологічна відсталість – головні чинники неспроможності української економіки виробляти продукцію, яка б могла конкурувати на світових ринках.

Тому, без сумніву, для налагодження високоефективної прибуткової господарської діяльності підприємств та їхнього технічного переозброєння лише "іноземний капітал може на певний час стати практично єдиним фактором стабілізації та подальшого пожвавлення економіки без руйнівних соціально – політичних наслідків"[9].

1. Семюельсон П.А., Нордгауз В.Д. Макроекономіка. – К., 1995. – С.68. 2.Губський Б. Проблеми міжнародного інвестування в Україні //Економіка України. – 1998. – № 1. – С.51. 3. Бондар О. Реформування відносин власності в Україні //Економічний часопис. – 1998. – № 5.- С 13. 4. Чижова В. Регіональні особливості зміни форм власності в Україні.//Економіка України. – 1999. – № 7. – С.39. 5. Пашкова И. Процессы приватизации и иностранный капитал // Общество и єкономика. – 1992. – № 3 – 4. – С.93. 6. Цуканова Н. Контролювати й заохочувати – такою має бути інвестиційна політика в Україні // Фінанси України. – 1999. – № 2. – С.141. 7. Бюлетень. Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України. – К.: Держкомстат України, 2001. 8. Хохдов М. Про економічний зміст категорії власності в транзитивній економіці // Економіка України. – 2002. – № 1. – С.36. 9. Губський Б.В.Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: 1998. – С.173.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua